

Հանձնարը զանոնք մտացուած Հանձնով՝ ան-
մահացնելու Համար՝ իւր անձնական դիտո-
ղութեամբք եւ արուեստագիտական ոգւով
ողեւորած է:

Շարայարեղի

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԷՋԻՐ՝

ԳԻՐԹ ՄԸ ՇԱՐԱՐԵԼՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿ

ՔԱՂԱՓԱՐՆԵՐՈՒ ՄԵՂԸՆ՝ որ կ'անցնին
շարունակ ձեր մտքն՝ առանց Հոն կանգ առ-
նելու, ինչպէս զբաղուած մարդիկներ Հրաւ-
պարակ մը, մէկը կանգ կ'առնէ, ու զուր
կ'ըսէք — Այս է. — վայրկեանական սիրա-
հարուելու մը պէս է: Առաջին ափնարիկն
անոր մէջ կը տեսնէք զեղեցկութիւն մը եւ
չբեկութիւն մը, որուն առջեւ կը մթափն
բոյր միւսները, որ զձեզ նոր փորձեցին:
Ասիկա անշուշտ ամենէ արեւմտեան է ձեր
սիրոյն, նախատահմանուած զաղափարն է,
որուն կը սպասէք առանց զայն ճանչնալու
եւ զոր կը սիրէք անգիտակցաբար, անոր
սպասելէ առաջ ալ: Ասիկա՝ որ ծածկուած,
ձեզի ուրիշ Հարիւրներ մերժել տուաւ, լա-
ւաղայն բարեբաղդութեան մը անորոշ յուսով:
Ի՞նչ ուրախութեամբ իրեն Հետ կը Հրճուիք:
Ահաւասիկ վերջապէս բարեկամուհին, ա-
հաւասիկ կեանքի Համար նպատակ մը,
սպահովուած առօրի մը, առնական զործու-
նէութեան եւ կրքի թերեւս շատ տարիներ,
որու միջոց պիտի կրնաք ըսել Հպարտու-
թեամբ ձեր Հայրենիքին: — Սպասէ՛, ես
ալ կ'աշխատեմ՝ քեզ Համար, գեղեցկութեան

եւ մտածումի զործ մը կ'ընեմ՝ որ պիտի
Հատուցանէ քեզ իմ որդիական եւ քաղա-
քացիական պարտքս. ունիմ եւ կը յղկեմ՝
զուր մը որ պիտի փայլի թերեւս օր մը
բու թագիկ վրայ: — Այսու Հանդերձ, զեռ
տարակոյր զձեզ կը պաշարէ: Եւ եթէ կեղծ
գոհար մ'ըլլայ: Առաջ, ուրիշ զաղափարներ
զձեզ պիտեցնին ինչպէս ներկայս զձեզ կը
դիտէ. միւսներուն Համար ալ բսինք: —
Ասիկա է: — Բայց յետոյ աւելցւցինք: —
Սխալք եմ. ու թողոցք որ ան խոյ տայ
եւ խոսնուի արդէն անաքաներուն ամբոխին:
Բայց ոչ, Հիմա ալ չէք սխալիք:

Ասիկա ձեր առջեւ կը մնայ անշարժ, եւ
ամէն օր կը մեծնայ ու կը բարձրուի աւելի
պայծառ լուսով մը. անոր շարժը կը դառ-
նաք մտածումով, եւ ամէն նոր կերպարանք
որ անիկա ձեզ կը ներկայացընէ, ձեր մէջ
կ'արթնցընէ եւ կ'անցընէ սիրոյ ու Հեաց-
ման առաջին զգացումը որ իր արտադրու-
թիւններուն եւ արդիւնաբերութիւններուն մէջ
կը նմանի այն զգացումին, զոր մարդ կ'առ-
մը Համար կը զգայ, քսան տարեկան հա-
սակին մէջ: Պիտի ուզէք զայն զգալնի
պահել եւ կը յայտնէք զայն առաջին բա-
րեկամին որ կը գտնէք ճամբու վրայ: Զեր
գտնէք առանձնութեան մէջ փայտայելու եւ
միեւնոյն ժամանակ զայն յայրենական աշ-
խարհի մէջ կրելու երկու պէտքն ալ կը զգաք:
պէտք մը կը զգաք յուզուելու, առաքանե-
լու, խմբովին վայելու ուժերուն լիութիւնը
որ ձեր մէջ կը վերածնին, կարեկցութեամբ
լի բարեացակամութեան զգացում՝ մը բոլոր
ձեր նմաններուն նկատմամբ որ չեն կրեր
իրենց հոգիին մէջ այլ Հարստութիւնը,
կեանքի նոր սեր մը որ ձեզ Համար վերա-
սին կը սիրսի խոստումներով ի, եւ զործի
սկսելու անՀամբեր եղանկ մը, որուն դեմ
կը մարտի Հզօր բաղձաւքը երկարելու հա-
մար ուրախութեան եւ պատուութեան այնքան
սիրտելի այլ վիճակը, ուր նախապէս կը
վայելէ մտաւորական աշխատութեան Հրք-
նուանքը, որոնք զեռ չեն խորտակուած յոգ-
նութենէ, եւ ոչ ալ խանգարուած ո՛ր եւ
անփութահոգութենէ եւ կամ ո՛ր եւ յուսախա-
բութենէ:

* Էս. Յէ Ասիկա զբութիւնն է զոր թարգ-
մանած է Փատուայի մեր ուսանողներէն Պ. Ի.
Պաղարեան:

*

Եւ որքան հաճելի է նաեւ պատրաստութեան աշխատութիւնը, երբ կը հաւաքէր զիտոգութիւններ և յիշատակներ, հարցաքննելով բարեկաշներ, ծանօթներ և անծանօթներ, որոց իւրաքանչիւրին օգնութեան կը հատուցանէր անհամեմատ երախտագիտութիւն մը, որպէս թէ ձեր մտածումին աւանդաւոր գործակից մ'եղած ըլլար, ինչ որ անոր հարկաւոր է ձերինին համար եռանդալի բաղձացում ճամբորդութեան մը պատրաստութիւնները տեսնողի ցնծալից զուարճութեամբ: Երբ կը տեսնէր օրէ օր զիւրիշ ձեր առջեւ, տեղեկութեանց, մանրափայլութեան և թանկագին մանրամասնութիւններու գանձեր, որ ձեր երեւակայութեան առջեւ կը փայլափայլէ, ազամանդներու նման, զոր պիտի յղկէր. և ոսկի ձուգներու պէս, զորս պիտի ձուլէր ձեր գործատան կազմարներուն մէջ, անոնց արժէքը հազարապատիկ մեծցնէի իմ: Եւ մինչդեռ կը կարգաւորէր ձեր ատաղձը, նշանակելով զուսուցներուն բաւականները, մտերուն համեմատութիւնները և զսպաններուն վերնագրերը, կ'աճին և կը խոնուին զազափարներն ու պատկերները ձեր մաքրին մէջ, հազիւ ժամանակ թողլով ձեզ համառօտելու զանոնք թնոցիկ թերթերու, գրքերու և տետրակներու լուսանցքներուն վրայ. ու ձեր շուրջը կը ցատքոտեն և իրարու կը բաղկուին ձեր անձնաւորութիւնները. իրարու հետ կը խօսին կը գործեն, և ձեր ներքը կը հնչեն, ինչպէս ցրուած խաղերը բնորոշակ նուագեղարանին (սիմֆօնիայի) մը, զեռ շփոթ և խիստ անուշ, որ ձեզ կը թուի նոյն իսկ ձեր եւրիտադրութեան ձայնը, որ կ'արթննայ իր ամբողջ առաջութիւնով և հին հայրենայ: Ո՛հ, ինչ գեղեցիկ օրեր. ալ կեանքով լի էր, խանդավառութեամբ օտարստուն, հաւատքով վառուստ: Որովհետեւ զեռ ձեր գործին միայն զիստուր գծերը կը տեսնէր, որ ձեզ կ'երեւի ներդաշնակ ու մեծի շէջ մը, սրուն առջեւ պիտի բարբառէին հրագոռները

և պիտի պապանձի քննադատութիւնն: Եւ որովհետեւ զեռ զգուարութիւններու շէջ հանդիպած և շէջ տեսած ձեր զազափարին յարակից անկատարելութիւնները, ձեզ կը թուի թէ զայն կատարեալ և ամբողջ պիտի արտայայտէր, գրեթէ առանց յագնութեան և առանց արուեստի օգնութեան կ'առաջարկէր, և կը կարծէր թէ զիւրին պիտի ըլլայ ձեզի, ձեր նոր աշխատութեան մէջ, վերստին չիշնայը ձեր բնական թերութիւններու և աւարակալի սխալներու և ոչ մէկին մէջ. թէ այս անգամ ձեր արուեստագիտական խզմամանքին զէմ հակառակ բան պիտի չընէր, մանաւանդ թէ պիտի պարզէր նոր կարողութիւններ, որ առաջ ձեր մտքին մէջ ահասէին. թէ իմաստութեամբ պիտի մատակարարէր ձեր ուժերը, գրիչը վար դնելով միշտ յագնութեան առաջին նշաններուն, և աշխատելով միայն թաւմ մտքով և կանխամտածուած աշխատութեամբ. թէ յարատեւաբար ձեզ բարձր պիտի բռնէր ձեր գործին, տեսնելու համար միշտ անոր բոլոր շրջագծերը և ամենէ հեռաւոր մասերը, և կարենալ ընելու համար անոր վրայ, հակառակ ձեզ յուզող կրքին, անաչառ ու խորին քննադատութիւն մը, որ ձեզ պիտի առաջնորդէ կատարելութեան, որուն այնքան հետամուտ էր և ոչ երբեք ձեռք բերած:

*

Դեպի աշխատանք, ուրեմն: Պաշտօնաբար, երկնային հրապարիչն, կը հրաւիրէ ձեզ առայն այնքան սիրալիկ խոստումներով — ինչ հետ եկուր, թող քեզ իմ թեւերու մէջ, եւ որքան գեղեցիկ, այնքան ալ բարի եմ: Քու սիրուհի պիտի ըլլամ և բարեկամուհի միայն զամառայն. պիտի չճշնոյն գրեք, գրի պիտի չընեմ ինչպէս ուրիշները բրին, ինծի միայն օրուան առաջին ժամերը պիտի նուիրես, ուր աշխատութիւնն հաճոյական է և զիւրին, և զոր պիտի չպիտանա ուրիշ ինչ կերպ գործածել. առաւօտներն իմ ըլլալէ վերջը պիտի ստանաւ զարձեալ մտքիդ ազատութիւնը. յետոյ պիտի թողում գրեք հանգիստ ցորեկ ու գիշեր. քու աշխարհիկ հանգիստները պիտի շնորհակալ և պիտի չգրաւեմ

քու ընտանեկան գորովէ ե ոչ ալ քու բա-
րեկամական զբօսանքներդ. նախանշոտ բըռ-
նաւորութի մը պիտի չըլլամ, այլ խոհեմ ե
գուարժ քոյր մը, որ պիտի գեղեցկացնէ քու
կեանքդ առանց գայն սեղմելու, ե քեզ պիտի
հայթայթէ, ախարսն ս ե նեղուծմանէ կեն-
դանի ու խաղաղ գոհունակութիւններ, որոնք
պիտի պատկուին մեծ ուրախութիւնով մը,
ե այդ պիտի ըլլայ փառապանծ յաղթանա-
կին ուրախութիւնը, որու յիշատակը քաղցր
պիտի ըլլայ քեզ մինչեւ ցետր ծերութիւն,
ե քեզ ինձ համար ըսել պիտի տայ. — Իմ
գոյութեանս ամենամաքուր, ամենաառողջ,
ամենաներշնչիկ սէրը եղաւ այն. — Ու գուր,
այո, լաւ կը յիշէք թէ ուրիշներ, մօտ ե
հեռուոր անցեալի մը մէջ, նոյն լեզուն բա-
նեցողքին ձեզի, թէպէտ ե կը ստկին Բայց
անսնցմէ ե ոչ մին խօսեցաւ ձեզ երբեք
այնպիսի ախորժելի քաղցրութեամբ, այն-
պիսի պարկեշտ ու համզօղ լրջութեամբ,
որով աւ կը խօսի ձեզ Թա չի կրնար ստել:
Չի ստեր. — Այո, սիրելի բարեկամուհի,
կը հաւատամ քեզի, այո, եկուր չընաղ տի-
րուհի, ես կը ծոծմ ճակատս քու ծոցիդ
մէջ ե քեզի կը յանձնեմ հոգիս. Հապա
ղէպ ի աշխատանք:

Շարայարելի

ՏԱՆԴԻ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

ԺԱ ԵՐԳ

ՎԵՅԵՐՈՐԵ ՊԱՐՈՒՆԱԿ ԷՆԵՐԵՏԻՈՍԿ

ԳԵՐԵՄԻՆ ԱՆԱՍՏԱՍ ՊԱՊԻՆ

ԲԱԺԱՆՈՒՄՆ ԴԺՈՒԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԻՆ

ՀԱՍՏԱՔԻ խոշոր ու լուսնախոռաւ ժայռերէ
կազմուած կ'որ ափի մը ծայրն՝ որ նայեր
Գեռ աւելի անցուծ կոյտի՝ մը վրայ:
Եւ հոն՝ սաստիկ զազիր հոտին պատհառաւ
Զոր խորափիտ անդունդը վեր կը բուրէ,
Ամրացաւք մեծ մի տապանի կափարջն:

Ետեւ, ուր ես տեսայ զըրուած մ' որ կ'ըսէր.
Անաստաւ պապը կը պահեմ, զոր քաղիդ
Հանապարհէն մոլորեցոց փոսիկնաւ:
«Պէտք է որ մենք դանդաղորէն իջնենք վար,
Որպէս զի նախ ըզգայարանքը վարժի
Ժաշտահոտին, ու ետէն ալ չենք զգուշանար»:
Այսպէս վարպետն: Իւ ես. «Հընարք մը գը-
հսի անոր, որ գուր չանցնի ժամանակն»:(տիւր,
Իւ նա. «Ինձ ալ ստոր վրայ կը մտածեմ»:
Որդեակ իմ, կան այս ժայռերուն ըստորեւ,
Սկստաւ ըսել, երեք փոքրիկ պարունակք՝,
Որ երթալով կ'ենդնան. նըման միւսնեհուն:
Ամէնէն ալ լի են անիծեալ սառերնեհով:
Բայց դի միտն տեսնելով զո՛ր ըլլաւ ետք՝,
Ու չէր թէ թնշպէս ե ինչու խրոնուած են:
Ամէն շարանի՞ որք ստեղծ են երկնից
Զըրաւհարանքն է նըպատակ, որ այլոց
Կամ բըռնութեամբ, կամ նենգութեամբ
(կը փառսէ:
Եւ զի յատուկ շարն է մարդուն՝ նենգութիւնն,
Աւելի եւս է տեհանայ Աստուծոյ,
Ուստի նենգողք վարն են՝ ստատիկ ցաւոց մէջ:
Բայց բըռնութիւնն երեք՝ անձանց ըլլալուն՝
Երեք գաւա զատ պարունակայ կը բաժնուի:

1. Աւելի անգուծ կերպով տանջուող հօգե-
նեռաւ խառն ամբօթի մը վրայ:
2. Վեր վերջուած էին կափարէիք. հմտա-
րժ. Թ. 121. Ժ. 8:
3. Փոսիկնաւ մոլորեցոցած Անաստաւք՝ պա-
պը չէ, այլ համանուն Յուսէաց կայսրը: Տան լէ
այս ծանր տառաշնայ մէջ ինկած է՝ Պաշտօնայի
Եղբայր Մարտինոսի ժամանակագրութիւնն: —
Փոսիկնաւ հերետախառնութիւնը յայտն էր կա-
յանար կը համարէր թէ Քրիստոս նախ սասկ
մարդ եղած ըլլայ, ե ապա իւր վարուց սըրու-
թեամբը արժանացած Աստուծոյ որդի ըլլալուն:
4. Փոքրիկ՝ բողոքատմաբ վերին դոստոյ պա-
րունակներուն. վասն զի, ին պէս ըստեցաւ,
երթալով կը տեղան, ե որափ տեղան, այն-
քան պատիժները կը ծանրանան
5. Զորս անցար:
6. Այսինքն նորէն հարցնեալ թէ Բն մար-
դիկ են, պատիժին ին՝ է, են ինչպէս ըրեր
էր. Թժ. Գ. 35. 75. Գ. 74. Ե. 30. 31. Է. 37.
38. Թ. 121:
7. Վախճանը, նպատակը ամէն շարութեան՝
որ երկնից ստեղծութիւնը իւր վրայ կը հրաւիրէ՝
(կը ստանայ) է անիրաւոքիւն. ե ամէն այդ-
պիսի նպատակ՝ կը իշխաւորացնէ զուրիշները,
բռնութեամբ կամ նենգութեամբ: Այս է բառ առ
բառ թարգմանութիւնը այդ տան. որուն մէջ
կարելի չեղաւ անիրաւոքիւն բառը գործածել: